

Biznesa augstskolas Turība

GADA BALVA

Brīvība. Uzņēmība. Kompetence.

Aivars Endziņš

Biznesa augstskolas Turība
GODA PROFESORS

*Jebkura procesa
pilnveidošanai nav robežu*

Jau trešo gadu Biznesa augstskolā Turība notiks Gada balva Brīvība. Uzņēmība. Kompetence., kuras laikā tiek piešķirti Goda nosaukumi augstskolas studentiem, absolventiem, profesoriem un personām, kuras ar savu darbību veicinājušas tautsaimniecības, politikas un citu sabiedrisko procesu attīstību, tādējādi tuvinot Biznesa augstskolu Turība izvirzīto mērķu sasniegšanai. Šogad svinīgās ceremonijas laikā tiks piešķirti apbalvojumi Goda studentam, Goda absolventiem, Goda profesoram un Goda doktoram.

Šogad Senāts, izvērtējot Goda nosaukumu komisijas ieteiktos kandidātus, nolēma piešķirt Goda nosaukumu “Biznesa augstskolas Turība Goda profesors” konstitucionālo tiesību ekspertam, Biznesa augstskolas Turība profesoram, Valsts prezidenta Tiesiskās vides pilnveides komisijas priekšsēdētājam un Eiropas Padomes komisijas Demokrātija caur tiesībām jeb Venēcijas komisijas loceklim Aivaram Endziņam, novērtējot viņa ieguldīto darbu sabiedrības un augstskolas labā. Aivars Endziņš ir bijis Augstākās padomes deputāts un strādājis pie 4. maija Neatkarības deklarācijas, kā arī 21. augusta Konstitucionālā likuma Par Latvijas Republikas valstisko statusu. Bijis arī Saeimas deputāts, Satversmes tiesas tiesnesis un priekšsēdētājs, kā arī dažādu komisiju loceklis un priekšsēdētājs. Kā lektors Aivars Endziņš darbojas jau no 1972. gada, no kuriem vairāk nekā 10 gadus strādā Biznesa augstskolā Turība, un uzskata, ka māksla būt par labu profesoru slēpjas tajā, ka ir jāmāk sarežģītas lietas pastāstīt vienkārši un saprotami.

20. aprīlī Jūs saņemsiet apbalvojumu Biznesa augstskolas Turība GODA PROFESORS. Kādas bija sajūtas, kad uzzinājāt, ka Jums piešķirts šis Goda nosaukums?

Kurš mani virzīja šī goda nosaukuma saņemšanai, es pat nezinu. Tā kā esmu augstskolas Senāta priekšsēdētājs, saņemot darba kārtību, bija liels un tajā pašā laikā ļoti patīkams pārsteigums, redzot tajā lēmumprojektu par to, kam šogad piešķirt Biznesa augstskolas Turība goda nosaukumus, un tostarp redzēt arī savu vārdu. Ar Biznesa augstskolu Turība kā štata darbinieks esmu saistīts jau mazliet vairāk nekā 10 gadus, taču jau iepriekš man bija saikne ar augstskolu, jo piedalījos diplomdarbu aizstāvēšanas komisiju sastāvā. Tā kā šobrīd rit mans 77. gads, ir jāsāk domāt par punkta likšanu savam pasniedzēja darbam un nedaudz jāatslogo sevi, tāpēc varbūt varētu pat teikt, ka šis ir īstais brīdis šim apbalvojumam, jo, sākot no nākamā gada, vairs nepasniegšu lekcijas bakalaura un maģistra studentiem, bet konsultēšu tikai doktorantus. Esmu ievēlēts par vadošo pētnieku augstskolas Biznesa tehnoloģiju institūtā, kur savu darbu turpināšu. Mana profesionālā darbība turpinās arī ārpus Turības – esmu Valsts prezidenta Tiesiskās vides pilnveides komisijas priekšsēdētājs, kā arī Eiropas Padomes komisijas Demokrātija caur tiesībām jeb Venēcijas komisijas loceklis, kur pārstāvu Latviju, kas sevi iekļauj plenārsēdes, konferences un dažādu pieredzes apmaiņas braucienus. Kopējā slodze ir diezgan liela.

Kādām īpašībām ir jāpiemīt profesoram?

Profesoram ir jāmāk sarežģītas lietas pastāstīt vienkāršāk – tā, lai studentiem tās būtu saprotamākas. Taču daudz kas ir atkarīgs no pašiem studentiem, viņu ieinteresētības un uzņēmības, ➡

jo, ja viņi grib iegūt zināšanas un aktīvi strādā arī paši, tad problēmu nav. Lai cik labas īpašības un talanti nepiemistu profesoram, ja nebūs interese arī no studentu puses, zināšanas *ieliet ar karoti mutē* nebūs iespējams.

Kā Jūs nonācāt līdz darbam Biznesa augstskolā *Turība*?

Par lektoru strādāju jau kopš 1972. gada, kad pasniedzu lekcijas Latvijas Universitātē un vēlāk arī Latvijas Policijas akadēmijā. Ar *Turību* biju saistīts jau laikā, kad biju Satversmes tiesas priekšsēdētājs, jo tiku aicināts piedalīties augstskolas Valsts pārbaudījumu komisijās, kā arī jau tolaik pasniedzu atsevišķus studiju kursus. 2007. gada 31. janvārī man beidzās tiesneša pilnvaru termiņš, un būtībā jau nākamajā dienā tiku pieņemts darbā Biznesa augstskolā *Turība*, jo augstskola izteica man uzaicinājumu un es tam piekritu.

Jūs minējāt, ka strādājat par lektoru jau kopš pagājušā gadsimta 70-ajiem gadiem. Vai studenti mainās? Kādas atšķirības esat novērojis?

Atšķirība ir studentu skaitā. 70-ajos gados studentu skaits bija krietni vien mazāks kā tagad. Gan šobrīd, gan tajā laikā bija studenti, kuri vēlas iegūt jurista kvalifikāciju un zināšanas, un nopietni arī strādāt pie tā, bet tajā pašā laikā ir arī daļa tādu, kuriem ir vajadzīgs tikai diploms, un šie cilvēki nedomā par tālāku profesionālu izaugsmi. Manuprāt, var novērot atšķirību starp dienas un vakara studiju formu studentiem. Vakara un neklātienes studiju programmu studenti lielākoties ir vairāk motivēti, viņi zina, kālab viņiem ir nepieciešamas juridiskās zināšanas un to pierāda arī kontroldarbu rezultāti – šiem studentiem tie ir augstāki nekā dienas studiju programmu studentiem. Dienas studentu vidū biežāk ir novērojama nenopietna attieksme, bet, lai varētu strādāt jurista darbu, ir ļoti svarīga paša vēlme ieguldīt darbu un laiku sevis attīstībā. Vienmēr esmu teicis, ka nepazīstu nevienu juristu, kurš zinātu visus likumus no galvas – juristam ir jāprot atrast atbildes un jāsaprot, kādas tiesību normas regulē un attiecas uz konkrēto jautājumu. Svarīgi ir arī sekot līdzi izmaiņām, un ir jāiepazīstas ar likuma pēdējām redakcijām, jo Latvijas normatīvo aktu bāze ļoti ātri mainās, tāpēc tiesību piemērošanas process ir ļoti sarežģīts.

Lai cik labas īpašības un talanti nepiemistu profesoram, ja nebūs interese arī no studentu puses, zināšanas ieliet ar karoti mutē nebūs iespējams.

Kas ir visinteresantākais darbā ar studentiem?

Visinteresantākais un reizē vislielākais gandarījums ir redzēt sava darba augļus – kā studenti ir izauguši –, vērojot viņu darbus un panākumus gan studiju laikā, gan jau pēc augstskolas absolvēšanas.

Kā Jums pašam šķiet, kas ir Jūsu lielākais sasniegums profesora darbā?

Uz šādu jautājumu ir grūti atbildēt. Bet domāju, ka lielākais sasniegums ir tas, ka esmu iekarojis zināmu autoritāti gan studentu vidū, gan sabiedrībā kopumā, un mans viedoklis liekas nozīmīgs. Varētu izcelt tādus sasniegumus kā manis ievēlēšana Augstākajā Padomē 1990. gadā. Strādāju arī pie 4. maija Neatkarības

deklarācijas, kā arī 21. augusta Konstitucionālā likuma *Par Latvijas Republikas valstisko statusu*. Manas zināšanas tika novērtētas arī tad, kad tiku rekomendēts un ievēlēts Satversmes tiesas tiesneša amatam un vēlāk – arī priekšsēdētāja amatam. Arī tagad, kad Valsts prezidents izveidoja *Tiesiskās vides pilnveides komisiju* un norīkoja mani par tās priekšsēdētāju, tas acīmredzot liecina par zināmu autoritāti, ja šādi pienākumi tiek uzticēti. Un gribu pieminēt arī to, ka jau vairāk nekā 20 gadus esmu Latvijas pārstāvis Eiropas Padomes komisijā *Demokrātija caur tiesībām*.

Vakara un neklātienes studiju programmu studenti lielākoties ir vairāk motivēti, viņi zina, kālab viņiem ir nepieciešamas juridiskās zināšanas un to pierāda arī kontroldarbu rezultāti.

Kā vērtējat Latvijas universitāšu un augstskolu līmeni, kas sagatavo nākamos speciālistus tieši tiesību zinātnu jomā?

Kādreiz, kad vēl tikai uzsāku savas gaitas akadēmiskajā vidē, studiju ilgums bija mazliet garāks un studentiem bija iespējams vairāk un padziļinātāk apgūt visdažādākās tiesību nozares. Tagad kursu apjoms stundu ziņā ir mazāks, un līdz ar to nav iespējams iegūt tik plaša profila zināšanas, kā savulaik tās tika dotas studentiem. Šeit es vēlreiz gribētu uzsvērt, ka tas vairāk ir atkarīgs tieši no paša studenta attieksmes – vai viņš domā par savu karjeras attīstību, vai viņš studē tikai, lai iegūtu diplomu. Mani patīkami pārsteidz, ka neklātienes nodaļā ir studenti, kuriem jau ir augstākā izglītība un kuri saprot, ka juridiskās zināšanas var noderēt, piemēram, arī biznesa vidē, lai pats spētu orientēties tiesiskajā regulējumā.

Būtībā un baudīt to, ir labākais atslodzes veids.

Jūs esat konstitucionālo tiesību eksperts. Vēlos jautāt, kādas ir mūsu valsts vājās vietas, kas būtu uzlabojamas, raugoties tieši no likumu viedokļa?

Latvijas Republikas Satversme, kas ir pieņemta 1922. gadā, ir viena no vecākajām Eiropā un arī pasaulē. Jāteic, ka mūsu Konstitūcija ir ļoti, ļoti lakoniska, bet dzīve diktē savas izmaiņas, tāpēc arī mūsu Satversme vairākkārt ir papildināta un pilnveidota. To, ka šobrīd viss ir atrisināts, es noteikti negribētu teikt, it sevišķi saistībā ar Valsts prezidenta statusu un pilnvaru loku. Tas, ka Valsts prezidentu Latvijā var elementāri atlaist no darba un ievēlēt jaunu prezidentu bez jebkādas juridiskas, bet tikai aiz politiskas motivācijas, nav īsti pieņemami, jo valsts Konstitūcijas cetur pasaulē daudz konkrētāk nosaka, kādos gadījumos Valsts galvu var saukt pie atbildības un viņš var zaudēt savu amatu, tas ir, tā saucamais impīčments. Manuprāt, Latvijas valsts pamatlikumā vēl joprojām ir nianse, ko būtu nepieciešams pilnveidot. Runājot par pašu likumdošanas procesu, arī tajā, manuprāt, ir veicami uzlabojumi. Savulaik virzīju ideju, kas tiek aktualizēta arī šobrīd, ka deputāts ir ievēlēts Saeimā, viņam ir jābūt savam viedoklim un viņš nedrīkst balsojot

atturēties. Nav pieņemami arī tas, ka bieži deputāti nāk ar idejām un priekšlikumiem, kas nedarbojas kontekstā ar likumdošanas principu pamatiem kā tādiem, kur bieži vien ir dažādas pretrunas un galveno lomu spēlē emocijas nevis pamatota argumentācija. Tas viss rada situāciju, ka mūsu normatīvā bāze bieži vien tiek mainīta, un, ja tiesiskais regulējums valstī nav pārdomāts un stabils, tas var radīt veselu virkni gan ekonomiska, gan politiska rakstura problēmu. Neapšaubāmi, jebkura procesa pilnveidošanai nav robežu.

Vislielākais gandarījums ir redzēt savu darba augļus - kā studenti ir izauguši -, vērojot viņu darbus un panākumus gan studiju laikā, gan jau pēc augstskolas absolvēšanas.

Satversmē ir teikts, ka ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības. Vai Latvijas iedzīvotāji pārzina Satversmi? Vai zina savas tiesības?

Es domāju, ka liela daļa zina savas tiesības. Satversmes tiesas likums paredz konstitucionālo sūdzību iespējas, proti, gan fiziska, gan juridiska persona, kas uzskata, ka kāda no tiesību normām ir pārkāpusi viņa Satversmē paredzētās tiesības un brīvības, var iesniegt konstitucionālo sūdzību. Kopš šī iespēja ir ieviesta, Satversmes tiesa ir saņēmusi vairāk nekā 9000 konstitucionālās sūdzības. Skaidrs, ka ne visas sūdzības ir

pamatotas, taču, pamatojoties uz šīm konstitucionālajām sūdzībām, ir ierosinātās vairāk nekā 350 lietas pēc fizisku personu priekšlikuma un vairāk nekā 50 lietas pēc juridisku personu priekšlikuma. Tas liecina, ka cilvēki cenšas un cīnās par savām tiesībām un to aizsardzību. Tajā pašā laikā teikt, ka viss ir labi un visi zina savas tiesības, noteikti nevarētu. Interesanti, ka laikā, kad strādāju Satversmes tiesā, tika saņemts ļoti daudz konstitucionālo sūdzību tieši no ieslodzījuma vietām, un pārsteidzoši bija tas, ka nereti juridiskā argumentācija, ko mēs saņēmām no ieslodzītajiem, bija augstākā līmenī nekā tad, ja konstitucionālo sūdzību bija palīdzējis gatavot zvērināts advokāts. Advokātiem bija jāsaprot, ka Satversmes tiesa ir tiesību tiesa un te ir vajadzīga pavisam cita argumentācija un pieeja. Šobrīd situācija ir uzlabojusies, un juristi vairāk apzinās šo lietu kārtību.

Ja tiesiskais regulējums valstī nav pārdomāts un stabils, tas var radīt veselu virkni gan ekonomiska, gan politiska rakstura problēmu.

Vai Jums ir vēl kāds nepiepildīts profesionālais mērķis, ko vēlētos īstenot?

Gribētu pabeigt savas profesionālās gaitas uz pozitīvas nots. Manuprāt, brīžos, kad ievēlēšanas termiņi dažādos amatos ir beigušies, sasniedzot ievērojamu vecumu, ir jāprot ar godu un cieņu atteikties no turpmākas darbības, lai nerastos situācija, kad aiz cieņas pret tevi apkārtējie tevi vienkārši piecīš. Negribētu būt šādā situācijā, kad kļūstu pārāk vecmodīgs un vairs nespēju izsekot līdzī visai aktuālākajai informācijai. Turpinot darbu, gribētos, lai mums Latvijā būtu vairāk kvalificētu doktorantu, kuri ir spējīgi aizstāvēt savus promocijas darbus, un tam es tagad varēšu pievērst vairāk uzmanības.

Kā Jūs pavadāt savu brīvo laiku?

Brīvo laiku man patīk pavadīt, esot dabā un mežā. Savulaik vairāk nodarbojos ar makšķerēšanu, bet tagad virsroku ir ņēmušas medības. Mežs un daba kopumā ir ļoti laba atslodzes vieta, kur mierā un klusumā var uzņemt ļoti daudz enerģijas. Man patīk arī sēņot. Kādreiz mans hobijs bija tulpju audzēšana, un manā dārzā bija ļoti daudz tulpju veidu. Šī aizraušanās ir beigusies, jo tas prasīja ļoti daudz laika un uzmanības tieši laikā, kad man bija visvairāk darba arī augstskolā – pavasarī un rudenī. Uzskatu, ka būt dabā un baudīt to, ir labākais atslodzes veids.

Profesoram ir jāmāk sarežģītas lietas pastāstīt vienkāršāk - tā, lai studentiem tās būtu saprotamākas.